

Kvartet Minetti

Maria Ehmer, violina
Anna Knopp, violina
Markus Huber, viola
Leonhard Roczek, violončelo

Kvartet Minetti, ki ga sestavljajo štirje izjemni mladi avstrijski glasbeniki, že vse od nastanka leta 2003 žanje pomembne uspehe. Leta 2007 je kvartet osvojil prvo nagrado na mednarodnem tekmovanju za godalne kvartete Rimbotti v Firencah in Haydno nagrado na tekmovanju Joseph Haydn na Dunaju. Leto poprej so zmagali na tekmovanju za godalne kvartete »Franz Schubert in glasba modernega časa« v Gradcu. Leta 2003 so prejeli glavno nagrado tekmovanja Gradus ad Parnassum. Ob tem so bili

člani kvarteta sprejeti v številne programe za podporo mladim glasbenikom, kot so Karajanova štipendija, Musica juventutis Dunaj, »Live Music Now« in Avstrijska glasbena mladina. V sezoni 2008/2009 so bili izbrani za program »Vzhajajoča zvezda« zveze Echo, ki je glasbenikom omogočila nastope v dvoranah Concertgebouw, Konserthuset v Stockholmu, Cité de la musique v Parizu, Filharmoniji v Kölnu in Luxembourg, atenskem Megaronu, Palači lepих umetnosti v Bruslju, birminghamski Simfonični dvorani, Festivalni hiši v Baden-Badnu, salzburškem Mozarteumu in Dunajskem glasbenem združenju. Glasbeniki so se že podali na turneje po celem svetu. Med drugim so koncertirali v Severni in Južni Ameriki, v Avstraliji, na Japonskem in v vseh velikih evropskih glasbenih centrih ter na glasbenih festivalih, kot so Aldeburgh, Kuhmo in Mecklenburg-Vorpommern.

Člani kvarteta Minetti so se spoznali na dunajski glasbeni univerzi, med drugim pa so se izpopolnjevali pri prof. Johannesu Meisslu (iz Kvarteta Artis), članih Kvarteta Alban Berg ter kot člani Evropske akademije za komorno glasbo (ECMA) pri kvartetih Amadeus, Mosaïques, Hage in drugih. Ime kvarteta, 'Minetti', pa se nanaša na dramo slavnega avstrijskega pisatelja Thomasa Bernharda, ki je živel v Ohlsdorfu, rojstnem mestu dveh članic kvarteta.

www.minettiquartett.at

Napovedujemo

DVORANA UNION
3. abonmajski koncert
Komornega cikla
torek, 11. 1. 2011, ob 19.30
GORAN FILIPEC, klavir
Spored: Franz Liszt

DVORANA UNION
3. abonmajski koncert
Orkestrskega cikla
petek, 28. 1. 2011, ob 19.30
BAROČNI ORKESTER L'ORFEO
Vodja: Michi Gaigg,
solisti: Nuria Rial, sopran,
Carlos Mena, kontratenor,
Carin van Heerden, oboa
Spored: A. Vivaldi, A. Marcello,
A. Corelli, G. B. Pergolesi

DVORANA UNION
2. abonmajski koncert
Cikla za mlade
četrek, 9. 12. 2010, ob 18.00 –
red FURIOSO 2 in izven
MARTIN IN GREGOR,
ali **OD JUNAKA DO BEDAKA**
Nastopata: Pavle Ravnohrib,
Boštjan Gombač
Režija: Matjaž Latin
Produkcija: Cankarjev dom, Ljubljana

VELIKA DVORANA
NARODNEGA DOMA
2. abonmajski koncert Cikla za mlade
četrek, 16. 12., 2010, ob 14.00 – red
PIZZICATO 1, Kulturni dnevnik
red ZELENI I in izven
HUDA MRAVLJICA
Glasbeno gledališče Trubadur
5. kulturni dnevnik – delavnica:
Lutka na palčki – mravljica

VELIKA DVORANA
NARODNEGA DOMA
Cikel Kekec
nedelja, 12. 12. 2010, ob 17.00
Dunja Zupanec: STRAHEC
Mestno gledališče Ptuj
Režija: Dunja Zupanec

Po predstavi Kekčeve poustvarjalnice:
otroške kreativne delavnice na temo
predstave.

VELIKA DVORANA
NARODNEGA DOMA
Komedija
nedelja, 19. 12. 2010, 20.00 – za izven
D. Fo, F. Rame: SVOBODNI ZAKON
Narodni dom Maribor
Režiser in scenograf: Samo S. Strelec

Informacije

IN PRODAJA
VSTOPNIC

Narodni dom Maribor
Ulica kneza Kocjca 9
2000 Maribor
vsak delavnik
od 10.00 do 17.00,
v soboto
od 9.00 do 12.00
ter uro
pred koncertom
v Dvorani Union
v Mariboru.

Tel.:
02 229 40 11
02 229 40 50
040 744 122
031 479 000

E-pošta:
info@nd-mb.si,
prodaja@nd-mb.si

Obiščite nas na

<http://www.nd-mb.si/>

◀ NARODNI DOM MARIBOR ▶
KONCERTNA POSLOVALNICA

KOMORNI CIKEL, 2. ABONMAJSKI KONCERT 2010/2011
Dvorana Union, Maribor, 8. december 2010, ob 19.30

Kvartet Minetti

Maria Ehmer, violina
Anna Knopp, violina
Markus Huber, viola
Leonhard Roczek, violončelo

Koncert sta podprla Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije in Mestna občina Maribor.

Ludwig van Beethoven

Godalni kvartet št. 4 v c-molu op.18/4

Allegretto ma non tanto

Scherzo. Andante scherzoso
quasi Allegretto

Menuetto. Allegretto

Allegro – Prestissimo

György Ligeti

Godalni kvartet št. 1

»*Métamorphoses nocturnes*«

Wolfgang Amadeus Mozart

Godalni kvartet št. 19 v C-duru

KV 465 »Disonančni«

Adagio – Allegro

Andante cantabile

Menuetto. Allegretto

Allegro molto

Če imamo Josepha Haydna za »očeta« godalnega kvarteta, potem moramo v skladu s to metaforo **Wolfganga Amadeusa Mozarta** (1756–1791) razumeti kot »sina« te zvrsti. Toda zgodovina razvoja zvrsti za štiri godalne instrumente ni potekala tako premočrtno in enosmerno – ni bil namreč samo Haydn tisti, ki je vplival na mladega Mozarta, starejšemu mojstru je vzpodbudo dajal tudi sam čudežni deček iz Salzburga. Tako nas zgodovina uči, da je Mozart svoj cikel kvartetov iz leta 1773 modeliral po zgledu Haydnovih kvartetov iz opusov 17 in 20. Toda prav ti kvarteti so nato vplivali tudi na Haydna, ki je potreboval kar deset let, da je napisal nov cikel šestih kvartetov opus 33. Teh šest del iz leta 1782 pa je očitno spet močno navdušilo Mozarta, ki se je takoj odločil, da se Haydna »oddolži« s svojim »paketom« novih šestih kvartetov. Tudi on je delo vzela sila resno in cikel je s premori nastajal kar dve leti, kar je za skladatelja, ki naj bi sicer ustvarjal z nezanosno lahkotnostjo in hitrostjo, vendarle precej dolgo ustvarjalno obdobje. Ohranjene skice celo razkrivajo, da se je k posameznim delom vračal večkrat, da jih je pilil in popravljaval s skoraj takšnim perfekcionizmom, kakršen je bil kasneje značilen za Beethovna. Mozart je moral v Haydnovih kvartetih iz opusa 33 razpoznati bolj poglobljeno motivično-tematsko delo, ki se je že približevalo simfoničnemu načinu razmišljanja, pa tudi večjo osamosvojitve inštrumentalnih partov in tudi večjo individualizacijo posameznih del.

Zadnji izmed cikla Mozartovih kvartetov, *Kvartet v C-duru KV 465*, nosi ime »Disonančni«. Nadel mu ga ni skladatelj sam, ampak kasnejši komentatorji, ki jih je očitno zbedel začetni, počasni uvod, v katerem je mogoče slišati tudi nekaj ostrejših

disonančnih sozvočij. Prav gotovo je moral v harmonskem pogledu ob koncu 18. stoletja takšen uvod zveneti celo nekoliko avantgardno, še posebej, če pomislimo, da so ga nekateri izvajalci skušali še »popraviti« ali vsaj »prilagoditi« celo v 19. stoletju. Vendar, če odmislimo daljšo verigo zadržkov, ki pripelje do nekaj bolj drznih kromatičnih trkov, imamo opravka s povsem klasičnim počasnim uvodom, katerega glavna naloga je povezana predvsem s pripravljanjem in posledično utrjevanjem tonične tonalitete. Ta v vsem svojem sijaju nastopi z začetkom sonatnega Allegra, ki razkrije, da je imel uvod tudi tematsko funkcijo: osnovna tema s spuščajočim se basom in dvigajočim se štiritonskim motivom je izpeljana iz gradiva uvoda. Tudi drugače v motivičnem pogledu prvi stavek izkazuje izrazito koherentnost – Mozart je namreč v svoj kvartet po Haydnovem zgledu vnesel idejo monotematskosti, zaradi česar je druga tema samo lirična varianta osrednje motivične celice. Središčna stavka zaznamuje bolj individualen, značilno »mozartovski« izraz. V drugem stavku se disonance iz uvoda preselijo v drugo temo, sledeči Menuet pa prinaša več kromatike in v svojem središču tudi bolj tožečo epizodo v c-molu. V Finalu je mogoče razpoznati spet več Haydnovih gest. Izpeljava se odmika v zelo oddaljene tonalitete, sam konec pa zaznamujejo barvne izmenjave med durom in molom, v čemer lahko razpoznamo že celo nekaj Schubertovega duha. Na enem izmed koncertov leta 1785, na katerem je bilo izvedenih vseh šest kvartetov, naj bi Haydn zaupal Mozartovemu očetu Leopoldu: »Pred Bogom vam povem kot skromen človek, da je vaš sin največji skladatelj, kar jih poznam osebno ali po imenu. Ima okus in kar je še pomembneje – globoko obvlada kompozicijo.«

Naslednjo pomembno postajo v razvoju kvartetov gotovo predstavlja niz Beethovnih godalnih kvartetov. **Ludwig van Beethoven** (1770 – 1827) Haydnovega »duha« ni sprejemal zgolj iz partitur, temveč direktno osebno, saj je bil nekaj časa njegov učenec. Zdi pa se, da se skladatelja osebno nista najbolje ujela – Haydnova nekoliko »očetovska« figura nikakor ni mogla biti po volji zelo vihrovemu Beethovnu, podobno pa Haydn, ki si je želel zvestega »sina«, ni bil najbolj navdušen nad neukročeno naravo svojega učenca. Toda Beethoven se je zavedal pomembnosti svojega učitelja, zato nas ne more presenetiti, da je po tem, ko se je leta 1792 za stalno naselil na Dunaju, svojo skladateljsko srečo najprej poizkusil s klavirskim triom, torej zvrstjo, v kateri Haydn še ni dosegel umetniške perfekcije. Šele nato, ko je Beethoven utrdil svoj sloves izredno obetajočega skladatelja, je svojo srečo preizkusil tudi v »Haydnovih« zvrsteh – kvartetu in simfoniji. Obe zvrsti je nato gojil vse življenje, vendar pa je prav v nizu godalnih kvartetov najbolj razkril svoje notranje boje. Tako kvarteti tudi jasno razkrivajo slogovne šive med skladateljevim zgodnjim, srednjim in poznim obdobjem.

Beethoven je godalni kvartet kot tipično zvrst domačega, salonskega muziciranja postavil na piedestal zahodnoevropske glasbene umetnosti. Toda to še ni razvidno iz zgodnjega cikla prvih šestih godalnih kvartetov iz opusa 18, posvečenega princu Lobkowitzu. S temi zgodnjimi kvarteti se je Beethoven želel predvsem umestiti ob bok Haydn in Mozartu, zato je možno v delih razpoznati jasne vplive obeh predhodnikov. Med šestimi skladbami kot poseben izstopa *Četrty kvartet v c-molu*. Najprej zaradi svoje tonalitete (v klasicizmu so le redke skladbe na-

stajale v molu, c-mol pa se je kasneje izkazal kot osrednja Beethovna tonaliteta, saj so v tem molu napisana njegova številna prelomna dela, kot na primer *Patetična klavirska sonata*, *Tretji klavirski koncert* in *Peta simfonija*), nato pa tudi zaradi razporeda stavkov – kot ostalih pet ima tudi ta kvartet štiri stavke, vendar pa je brez počasnega stavka. Namesto le-tega je skladatelj poleg menueta v cikel vključil še novo nastali scherzo, ki plesni utrip prenaša na bolj stilizirano simfonično raven. Kljub temu, da je skladatelj tematski material za kvartet najbrž zasnoval še v času, ko je deloval v Bonnu, pa skladba predvsem zaradi svojih značilnih močnih dinamičnih kontrastov že izdaja tipični Beethovnov slog, ki ob bok kompozicijski perfekciji postavlja tudi strastnost izraza.

Prav zaradi močne Beethovnov sence so se skladatelji v 19. stoletju bolj previdno lotevali godalnega kvarteta – tako sta na primer Schumann in Brahms kot velika nadaljevalca Beethonovega izročila napisala vsak zgolj po tri kvartete, v drugi polovici 19. stoletja pa so se skladatelji nasploh raje posvečali obsežnejšim inštrumentalnim formam, v katerih je na prvo mesto stopilo barvno razkošje močno razširjenega simfoničnega orkestra. Prava rehabilitacija godalnega kvarteta se je začela šele v 20. stoletju, najprej z nizom šestih kvartetov Béle Bartóka. Prav nanj se je ob svojem prvencu za kvartetno zasedbo skliceval njegov rojak, madžarski klasik 20. stoletja **György Ligeti** (1923–2006).

Prvi godalni kvartet je Ligeti dokončal leta 1954, ko je še deloval kot profesor za harmonijo na Visoki šoli za glasbo v Budimpešti. To je bil še čas grozljivih

političnih pritiskov, ki so jih bili deležni tudi umetniki. Zapovedan slog je bil socialistični realizem, meja države so bile skorajda nepredušno zaprte, zato so bili umetniki odrezani od zunanjih vzpodbud. Za glavnega madžarskega nacionalnega skladatelja je veljal Béla Bartók, vendar pa je bil paradoksalno tudi večji del njegovega opusa cenzuriran in je tako ostal javnosti neznan. To velja tudi za Bartókov *Tretji* in *Četrty godalni kvartet*, po katerih se je zgledoval Ligeti, ki je pisal svoje delo vedoč, da bo moralo na boljše čase počakati v predalu.

Skladba je zamišljena enostavno, vendar pa je v resnici sestavljena iz številnih izredno kratkih odsekov, ki se v skoraj montažni tehniki deloma med seboj prekrivajo, včasih pa so med seboj ločeni tudi s povednimi generalnimi pavzami. Osrednji oblikovalni postopek je povezan s postopnim spreminjanjem osnovne motivične celice (dvakratni sekundni postop, ki ga loči polton). Gre za nekakšne karakterne variacije, v katerih lahko odkrijemo dvojno naravo Ligetijevega dela. Po eni strani so namreč jasno razvidne tradicionalne poteze (mnogi odseki so oblikovani periodično, pogoste so imitacije, razvidno je še motivično delo), po drugi strani pa divje šestnajstinke že iz poudarjenega motoričnega elementa prehajajo v zvočno barvo. Ligeti torej ohranja tradicionalni »diskurz«, material pa je že modernističen. Dve leti po dokončanju *Prvega kvarteta* je Ligeti z ženo prebegnil v zahodno Evropo, kjer se mu je dokončno odprl razkošni zvočni svet modernizma, s pomočjo katerega se je vpisal med največje glasbene ustvarjalce v drugi polovici 20. stoletja.

Gregor Pompe